

Lublin, dn.12.09.2019 r.

Dr hab. Jolanta J. Kociuba

Wydział Filozofii i Socjologii UMCS

W Lublinie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Wojciecha Napory pt. *Wybrane psychologiczne wyznaczniki poczucia jakości życia u artystów scenicznych, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Sękowskiego*

1. Przedmiotem pracy jest psychologiczna zmienna – poczucie jakości życia, którą autor definiuje wielowymiarowo i szeroko jako zmienną złożoną, nieredukowalną do prostych elementów składowych. Pojęcie jakości życia, którego status wciąż budzi wątpliwości (pomimo licznych prac empirycznych w tym zakresie), autor próbuje wypełnić **teoretyczną i empiryczną treścią, dającą podstawy całościowej koncepcji**. Ta podstawowa dla autora zmienna wyjaśniana jest w kategoriach różnych sfer i zmiennych składowych (zoperacjonalizowanych i zweryfikowanych przez różnych teoretyków i badaczy), które w recenzowanej pracy są skorelowane z ogólnym poczuciem jakości życia. W ten sposób autor uwiarygadnia zarówno sam konstrukt poczucie jakości życia, jak i zmienne wyjaśniające jego strukturę.

Należy tym samym podkreślić, że autor rozprawy zrealizował **ważny cel teoretyczny**, jakim jest poszerzona interpretacja jednego z istotnych pojęć współczesnej psychologii. Rozumienie tego pojęcia staje się pełniejsze i precyzyjniejsze, bo dokonane i udokumentowane poprzez jego empiryczną weryfikację.

Ponadto, podjęcie przez autora rozprawy problemu z zakresu jakości życia świadczy o **nowoczesnym nieredukcjonistycznym** podejściu do badań w dziedzinie psychologii. Ujęcie takie nie jest wcale ani typowe, ani częste w badaniach psychologicznych. Złożona rzeczywistość psychologiczna nie jest przez autora teoretycznie zawężona ani empirycznie zbanalizowana.

2. Nie mniej istotnym dla autora przedmiotem zainteresowania było poznanie specyfiki funkcjonowania psychologicznego w zakresie poczucia jakości życia w wybranych grupach badawczych. Autor bada problem jakości życia u artystów sceny. Założył nie tylko hipotetyczny, ale także oparty na dowodach empirycznych poczynionych przez różnych badaczy, związek między jakością życia a „byciem” artystą (s. 95). Stanowi to mocny argument, przemawiający za trafnością sformułowanego tematu pracy. Ponadto, dowodzi, że badanie konstruktów teoretycznych, jakim jest jakość życia zyskuje dla autora dodatkowe znaczenie i sens poprzez zaaplikowanie go do empirycznych badań konkretnej grupy osób. **Zastosowanie teoretycznego pojęcia w praktyce badawczej** pozwala nie tylko dotrzeć do poznania specyfiki badanych grup, ale także daje nowe tło interpretacyjne dla definiowania i rozumienia samego konstruktów.

3. Analityczna lektura poszczególnych rozdziałów pracy skłania do bardzo pozytywnej oceny jej zawartości. Autor precyzyjnie definiuje badane zmienne, umieszczając je w kontekście odnośnych koncepcji teoretycznych. Wykazuje przy tym imponującą **znajomość zagadnień z różnych obszarów wiedzy psychologicznej** (psychologii różnic indywidualnych, psychologii osobowości, psychologii emocji czy psychologii społecznej).

Autor wyróżnił dwa rodzaje zmiennych w badaniach własnych: wyznaczniki oraz moderatory poczucia jakości życia. Zależności między badanymi zmiennymi zostały dodatkowo zilustrowane w postaci modelu badawczego (s. 106), co wpływa na przejrzystość prezentowanego projektu badań.

Problemy i hipotezy badawcze są w pracy sformułowane w sposób jasny, klarowny i precyzyjny. Wykorzystane przez autora narzędzia badawcze spełniają wysokie standardy psychometryczne. Autor podaje wskaźniki oraz metody badania ich trafności i rzetelności.

4. **Nowym i oryginalnym** podejściem badawczym zaproponowanym przez autora pracy jest fakt poszukiwania **zależności między poszczególnymi zmiennymi psychologicznymi**, takimi, jak: samoocena, reaktywność emocjonalna, inteligencja emocjonalna oraz kompetencje społeczne (które mają już swoją tradycję użycia oraz miały do tej pory status samodzielnych zmiennych) **a zmienną złożoną – poczucie jakości życia** oraz sprawdzanie poziomu „wysycenia” zmiennej wyjaśnianej przez zmienne wyjaśniające.

Autor rozprawy mierzy współczynniki korelacji pomiędzy zmiennymi wyjaśniającymi a zmienną wyjaśnianą. Następnie wyjaśnia w oparciu o zaawansowane procedury analizy statystycznej (badanie współczynnika regresji) dokładny i szczegółowy wpływ poszczególnych predyktorów, wchodzących w skład zmiennej wyjaśniającej na ogólny wynik zmiennej wyjaśnianej.

Podkreślmy, że jest to cenny wkład teoretyczny udokumentowany badaniami autora do psychologii poczucia jakości życia, a tym samym psychologii pozytywnej.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt wyboru do badań specyficznej grupy, którą stanowią artyści sceny. Magister Wojciech Napora zbadał różnice w zakresie poszczególnych zmiennych w grupie artystów scenicznych w porównaniu z osobami niewystępującymi publicznie oraz zbadał różnice w obrębie grupy artystów sceny, tj. aktorów i iluzjonistów.

Opracowany przez magistra Wojciecha Naporę **projekt badawczy cechuje oryginalność oraz umiejętność samodzielnej realizacji**, zarówno w zakresie koncepcji pracy jak metodologii i „obróbki” statystycznej. Autor wykazał wysokie **zdolności poznawcze oraz kompetencje badawcze**.

5. Sposób prezentacji wyników badań własnych autora rozprawy jest przejrzysty i elegancki. Poszczególne wyniki badań kolejnych zmiennych każdorazowo zilustrowane są w postaci barwnych wykresów. Autor podaje też wyniki stosowanych procedur i analiz statystycznych, a także współczynniki regresji, które obrazują **skalę różnic** między badanymi grupami osób badanych w zakresie poszczególnych zmiennych, co podnosi znacząco wiarygodność i rzetelność całości projektu badawczego.

6. Magister Wojciech Napora przeprowadził ciekawe i szczegółowe analizy moderacji. Wykazał, że najsilniejsze związki pomiędzy poszczególnymi zmiennymi wyjaśniającymi a zmienną wyjaśnianą występują u artystów o najmniejszym doświadczeniu scenicznym, a samo wykonywanie zawodu artystycznego nie moderuje tych zależności (s. 174). Wnioski analiz autora pracy sprowadzają się do tezy, że artyści sceniczni cechują się wyższą inteligencją emocjonalną, wyższą samooceną oraz niższym poziomem

reaktywności emocjonalnej w porównaniu z osobami, które nie są artystami sceny.

Ponadto, kolejny wniosek z badań autora pracy brzmi: istotne różnice między badanymi grupami a grupą kontrolną występują także w zakresie poczucia jakości życia w Sferze Psychofizycznej, Psychospołecznej oraz Podmiotowej. Nie wykazano różnic międzygrupowych w Sferze Metafizycznej. Porównanie wyników grupy aktorów oraz grupy iluzjonistów natomiast wykazało, że aktorzy osiągają wyższe wyniki w Sferze Metafizycznej, niż iluzjoniści.

Powyższe wyniki i wnioski z przeprowadzonych badań są interesujące z poznawczego punktu widzenia oraz inspirują do formułowania kolejnych hipotez i problemów badawczych.

7. Kończący pracę rozdział piąty, który stanowi interpretację wyników badań oraz weryfikację hipotez został zredagowany bardzo rzeczowo, klarownie i wyczerpująco. Znajdujemy tu ponowne odniesienia do literatury przedmiotu oraz do wielu badań z zakresu odnośnej problematyki, które umożliwiają pogłębienie rozumienia zjawiska jakości życia i stanowią kontekst teoretyczny dla wniosków z badań własnych autora rozprawy.

Na podstawie badań magistra Wojciecha Napory można postawić wniosek, że zarówno u aktorów jak i iluzjonistów poczucie jakości życia wyjaśniają w największym stopniu: akceptacja emocji (czyli jedna ze składowych inteligencji emocjonalnej) oraz samoocena. W ten sposób **autor rozprawy nadał nowy sens pojęciu psychologicznemu, jakim jest poczucie jakości życia, przez co dokonał teoretycznego wkładu do psychologicznego poznania tej zmiennej. Wyniki i wnioski z badań autora rozprawy stanowią istotny wkład poznawczy w dziedzinę psychologii pozytywnej a także zawierają wskazówki, umożliwiające wzrost poczucia jakości życia (nie tylko w badanych grupach artystów i nie - artystów).**

8. Praca jest zredagowana nienagannie pod względem stylistycznym i formalnym. Uwagę czytelnika zwraca obszerna bibliografia. Zestawienie pozycji bibliograficznych liczy prawie 30 stron (s. 205–234). W bibliografii znajdują się liczne pozycje obcojęzyczne (występuje aż 179 pozycji w języku angielskim).

Podsumowanie

1. **Cel teoretyczny** badań własnych autora rozprawy jakim było **poznanie struktury** zmiennej psychologicznej poczucie jakości życia został zrealizowany w sposób rzetelny. Wyniki badań rzucają nowe światło interpretacyjne na rozumienie głównej kategorii fenomenologicznej psychologii pozytywnej. Autor w oparciu o zmienne teoretyczne wymieniane w literaturze psychologicznej nadał **nowy sens empiryczny** wielowymiarowemu i introspekcyjnemu pojęciu poczucia jakości życia.
2. Autor zrealizował także **cel praktyczny** pracy, jakim było rozpoznanie wyznaczników poczucia jakości życia, a dokładniej wskazanie, które zmienne wyjaśniające w największym stopniu warunkują oraz podwyższają to poczucie.
3. Analiza dokonana przez autora dokonana jest w oparciu o **zaawansowane procedury statystyczne**. Wykorzystanie tych procedur pozwala na sformułowanie wniosków teoretycznych poszerzających rozumienie i definiowanie zmiennej poczucia jakości życia, a tym samym stanowi **istotny** oraz empirycznie **zweryfikowany** i udokumentowany badawczo **wkład poznawczy**. Lektura rozprawy doktorskiej Wojciecha Napory przekonuje, że dysponuje on rozległą wiedzą z zakresu różnych subdyscyplin psychologii oraz umiejętnościami analitycznymi a także znajomością warsztatu badawczego, tj. metodologii badań i analizy statystycznej, co dobrze rokuje jego dalszemu rozwojowi naukowemu.

Reasumując, należy stwierdzić, że przedstawiona do oceny praca magistra Wojciecha Napory w wysokim stopniu spełnia kryteria stawiane rozprawom doktorskim, co więcej - zasługuje na wyróżnienie.

Wnoszę zatem o dopuszczenie magistra Wojciecha Napory do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Jolanta Kociuba
biegły sądowy z zakresu psychologii
przy Sądzie Okręgowym
w Lublinie